

100-ljetni samelsurijum (16)

**Izgleda – morebit ali da ni-
mam pravo –, da smo pred
500 ljet od Turkov stalno na-
padnutih teritorijov iz Hrvat-
ske došli u jedno drugo kriz-
no polje, ko se je ravno zbog
drugih krizov ispraznilo. Na
šavu izmed Austrije (Bavars-
ke) i Ugarske su bili stalni
boji med austrijskih i ugar-
skih velikašev. To se je odra-
žavalo i na našu povijest.**

Pogledajmo si samo nastan-
ak Novoga Grada i Rie-
gersburga. A kuga i drugi bete-
gi nisu pomilovali ni ovu po-
krajinu. Oni ki su preživili (sta-
rostanovnici) su se povlikli u
centralne grade: Željezno, Fort-
navu, Gornju Pulju, Porku (ka
se nije dalje razvijala), Veliku
Kanižu, St Gotthard i dr., a
široki teritorij med njimi je o-
stao pusti, ki se je ali, u prvom
redu iz gospodarstvenih uzro-
kov morao naseliti. Popunili su
ga Hrvati i prognani protestan-
ti (lutori), flacijaneri iz nimških
zemalj. I kasnije je ov pograni-
čni prostor ostao krizno polje:
Bocskayove vojske, Taródy,
Napoleon, Kossuth, u Prvom
i Drugom svitskom boju. Ne
moremo se izvlic iz naše sud-
bine. Ni suvrmena 100-ljetna
povijest nam ne sugerira ništ
drugo. Kada prof. Milletich u
svojem nedavnom intervjuju
u ORF-i Gradišće veli, da se u
Beču nije sigurno u 60-ih ljeti
prošloga stoljeća kazati da je
iz Gradišća, što da si mislimo
onda o stanju kako su primili
Gradišćance, kako Krobote,
Ugre, ke su poistovjetili s Ci-
gani: kako su primili odušev-
ljene zapadnougarske Austro-
nimce, Hrvate, Madjare, Žido-
ve, Rome u Austriji? Nije bio
trijumfalni ulaz u austrijsku
povijest!

Ali da vidimo neke mozaike
Akako je izgledao naš sva-
kidanji život u hrvatski seli po
prikazi u HRVATSKI NOVINA
(prez komentara).

NAŠE NOVINE (NN) broj 49./
50., 1921.: „Gradsko polje“
pak „Gradišće“ su imenovali

naši pjesnici „Burgenland“.
Dosidob smo vsagdar „Zapa-
dne Krajine“ ali zapadna oko-
lica ime upotribili, odsidob će-
du NN odcipljeni kus polag
Miloradićevoga putenja ime-
novat.

HRVATSKE NOVINE (HN) br.
13., 1925.: Stalo se je ovo
na početku julija u Železni na
jednom svetačnom spravišću
katoličkanskoga mladenačkoga
društva ovdešnje sridnje škole.
(...) Ar počeo je gosp. Salaber-
ger svoj govor ništa bliže od
Adama, to je kod svoje zibke,
ka mu se je zibala na staroj
Esterajskoj zemlji – nač je on
osebito gizdav. Ovde se je iz-
učil, ovde je počel svoj duhov-
nički rad (djelovanje). Pak je
nastavil govor od riči do riči
ovako. *Und dann kam ich ins
Burgenland und habe ich ein
barbarisches Volk und eine
barbarische Sprache gefunden
und das sind... die Kroaten.*

HN br. 48., 1930.: Dan po
Hodibiranju, 10. o. m. se
je vozil Ivan Križanić iz Traj-
štofa po cesti u cindrofsku cu-
kornu fabriku. Nasuprot mu je
došal jedan socijaldemokrat i
mu je kriknul: „No, Ive, čer
smo vas dobili! Freundschaft!“
Križanić je mislil, kad se člo-
vika pozdravi, se mora i zahva-
liti, ter je rekal „Heil!“ Nato
se je socijaldemokrat tako raz-
ljutil, ter je Križanića do krvi
stukal. Takov je ada ota lipi
Freundschaft!

HN br. 45, 1935. Na „Ha-
cich“. Vragolija. Proгна-
nje štakorov i mišev iz stana.
Na Veliki Četvrtak, kada zvo-
ni Rim zletu (...) naberu si go-
spodarice u spticu kamenja,
manjega i većega i vržu kame-
nje kraj do Velike Sabote. Ka-
da pak na Veliku Sabotu zaglu-
šu zvonu, hitro zatvoru putna
vrata (...) i počnu gospodarice
iz sptice na dvoru pripravne
u vrata ili lesu hitati kamenje,
dok med tim viču: Sve ča ne
sliši u stan neka biži iz stana
van. Ove riči ponavljaju, dok
im kamenje ne sfali ili zvonu
ne odglušu. (...)

HN br.15., 1938.: (...) Gla-
sovat ćemo s „Ja“, ar zna-
mo, da nacionalsocijalizam
Adolfa Hitlera proglašuje na-
rodnost za božji posal i da drži
nevernost ili protivnost narodu,
u koga je gdo rodjen, za protiv-
naravnu i zato sramotnu.

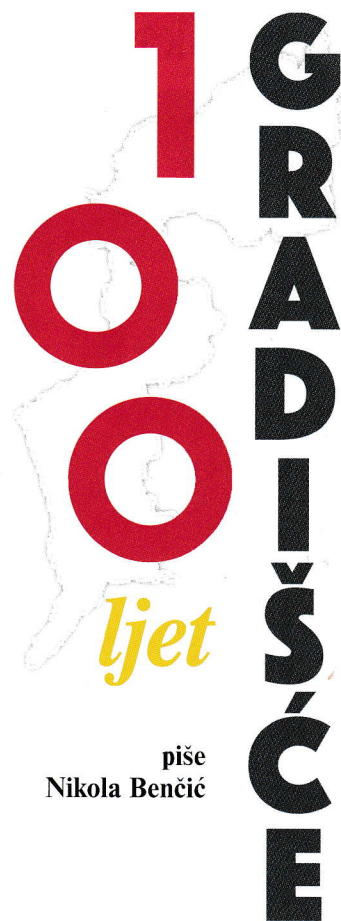
HN br. 44., 1940.: Na ci-
mitoru nam se osebito
očituje narod kod zajednica ži-
vih i mrtvih. Živi uživaju ono,
ča su im mrtvi namirili, živi
moraju i poštovati i držati, ča
su im pokojni ostavili, ar s tim
najbolje pokažemo, da smo
nje ljubili i poštovali.

HN br. 14., 1942.: Veliki ta-
jedan je; pred Vazmom
još dojde Golgota i Veliki pe-
tak. Dan muke i gorke smrti
došal je sada i za naše ljublje-
ne Hrvatske Novine. Bolesne
su, slabe i nemoćne, i zrušit će-
du se u grob. (...) Ne morem
završiti ovo pokapanje Hrvat-
skih Novin, a da ne mislim i
na njihovo goristanje. (...) Ufa-
nje, da će to vreda biti, me ba-
tri na moj najturobniji Vazam.
(Mate Feržin)

NAŠ TAJEDNIK (NT) br. 40.,
1950.: Pravu tragediju „o-
slobodjenja djelatnih masov“
kaže nam primjer najbolje sl-
jedeći događaj iz zadnjih vri-
men. Pred par dani umro je u
Plajgoru na široko i daleko po-
znati krčmar Bela Meršić (...)
Po sebi se razumi, da je kanila
rodbina svojega dragoga poko-
jnika sprohoditi na zadnjem
putu do groba. No, nij dostala
dopusti. Svejedno dali su se
na put do granice. Kad su ta-
mo došli zvonili su ravno pla-
jgorski zvonu na sprohod. A
rodbina s ove strane ča će?
Stali su pred vlakom i molili
kleče za pokojnoga, na koncu
pak zajačili zmožno, ravno kot
da stoju pri otprtomu grobu
„Odhajaj k Bogu duša!“

NT br. 50., 1955.: Počela
Nje borba! Ona će odlučiti
daljnji opstanak Hrvatstva u
Gradišću i u Austriji. Ona je
borba za naš daljnji opstanak.

Itako bi mogli nastaviti pa-
birkovanje iz naših novin

piše
Nikola Benčić

od tajedna do tajedna, od lje-
ta do ljeta i jako su poučna,
značajno izrazita. Koliko tru-
da, brige, djela, ufanja se je
ulagalo i predstavljalo, upozo-
ravalo, pokazalo na posljedice
pojedinih političkih, kulturnih
i društvenih korakov. Čuda-
krat u neodmirenom, pretira-
nom, jadovitom tonu, što či-
sto ništ nije doneslo, nego ču-
dakrat razjadalo situaciju. Po-
kazalo se je, da se o narodnoj
kulturi, jeziku, društvenom
životu ne more odlučivati či-
stom političkom, pristranom
logikom, jer narodnost je sve
skupa što s njim skupa visi iz-
nad politike i pristranosti.

Idanas smo u kriznom sta-
nju i kriznom području. Po-
mislimo samo kako našu 100.
obljetnicu pripadanja Austriji
interpretiraju naši Hrvati u
Austriji, na madjarskoj, slova-
čkoj i češkoj(moravskoj) stra-
ni. A o interpretaciji u Hrvat-
skoj se ni ne seguramo pomis-
liti. Da li si znamo predstaviti,
zamisliti takova razmišljanja i
razlaganja ili smo opsjednuti/
zabetonirani našim stavom iz
austrijskoga Gradišća?